

چالش کرونا و آموزش زبان

شراره نادری مقام

اگرچه شیوع بیماری «کرونا» بیش از هر چیز، سلامت عمومی جامعه انسانی را به خطر انداخته است، بدون شک تأثیرات مخرب آن بر جنبه‌های دیگر زندگی ما، از جمله آموزش، انکارناپذیر است و نمود آن تعطیلی گسترده مدارسها در همه کشورهای درگیر این بیماری است. طبق گزارش یونسکو [UNESCO, 2020]، بیش از یک میلیارد فراگیرنده در نظام‌های آموزشی ۱۴۳ کشور در پی تعطیلی مراکز آموزشی خود، از دریافت خدمات آموزشی بازمانده‌اند.

البته بدیهی است که این اقدامات پیشگیرانه نقش اساسی در جلوگیری از شیوع «ویروس کووید - ۱۹» داشته‌اند و از تحمیل فشار مضاعف بر سیستم درمانی کشورها جلوگیری کرده‌اند. اما باید پذیرفت که وقفه طولانی در امر آموزش می‌تواند بر نتایج مورد انتظار از میزان یادگیری فراگیرندگان تأثیر بگذارد. از سوی دیگر، نیروی انسانی مشغول به کار در جامعه نیز متحمل مشکلات جدیدی می‌شوند؛ از جمله، والدینی که مجبورند به خاطر فرزندانشان در خانه بمانند یا به دنبال تعطیلی مهدکودک‌ها، پارک‌ها و زمین‌های بازی، تدبیر جدیدی برای نگهداری از آن‌ها بیندیشند.

تغییر شیوه آموزش از «حضور» به «مجازی» هم باعث شده است، فراگیرندگانی که امکانات اینترنتی بهتر و مهارت‌های پیشرفته دیجیتال دارند، یادگیری موفق‌تری را تجربه کنند و افرادی که همچنان در شرایط نامطلوب اقتصادی هستند، از آموزش بازمانند؛ بدین ترتیب تعطیلی مدرسه‌ها می‌تواند به نابرابری آموزشی بینجامد. سطح کیفی امکانات ارتباطی در کشورهای مختلف نیز سبب شده است که بعضی کشورها به جهت آمادگی بیشتر در این زمینه، بتوانند با تکیه بر بسترهای موجود، آموزش مجازی را به‌صورت جدی و موفق اجرا کنند. کشور ما ایران، همانند دیگر کشورها، با شیوع ویروس کرونا و تعطیلی مدرسه‌ها به آموزش مجازی و از راه دور روی آورد [علی‌اکبری، ۱۳۹۹]. **علی محبی**، معاون «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی» در حوزه‌های تربیت و یادگیری، معتقد است که پس از سال‌ها صحبت درباره آموزش مجازی، کشور ما تاکنون به‌صورت جدی وارد فاز عملیاتی نشده بود. اما در شرایط فعلی، این نوع آموزش‌ها فوریت و اهمیت ویژه‌ای یافته‌اند.

ناآشنایی اغلب مدرسان و زبان آموزان با سیستم‌های دیجیتال، روند آموزش را در مواردی متوقف یا کند ساخت

علاوه بر چالش‌های جدیدی که نظام رسمی آموزش و پرورش در این ماه‌ها با آن مواجه بود، تعطیلی آموزشگاه‌های آزاد در کشور، سبب شد نظام مالی مراکز دچار آسیب جدی شود و حتی بازگشایی مجدد این مراکز، خسارت وارده را جبران نخواهد کرد. میزان خسارت مالی در این آموزشگاه‌ها، در دسته‌بندی انجام گرفته توسط دولت، در رده دوم قرار گرفت. آموزشگاه‌های زبان نیز با تعطیل شدن مراکز آموزشی خود از اوایل اسفند سال ۱۳۹۸، آموزش مجازی را شیوه‌ای جایگزین برای پایان دادن به ترم تحصیلی زمستان و آغاز ترم بهار ۱۳۹۹ قرار دادند. این تغییر ناگهانی در شیوه آموزش، اگرچه به شکلی مثبت باعث شد معلمان و زبان‌آموزان به تقویت مهارت‌های دیجیتال خود و آشنایی بیشتر با امکانات و فضای آموزش مجازی وادار شوند، چالش‌هایی را نیز برای هر دو طرف در نظام آموزش زبان خارجه به دنبال داشت که در ادامه به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. ناآشنایی برخی از مدرسان و زبان‌آموزان با سیستم‌های آموزش دیجیتال، روند آموزش را در مواردی متوقف یا کند ساخت.
۲. تنظیم و گنجانیدن برنامه درسی کلاس‌های حضوری در چارچوب کلاس‌های مجازی، مشکلی جدید برای مدرسان و کارشناسان این حیطه بود.
۳. ضعف زیرساخت‌های موجود در کشور و ناکارآمدی سیستم‌های پشتیبان برگزاری کلاس‌های «برخط» (آنلاین)، گفت و شنود بی‌اشکال میان زبان‌آموز و مدرس را با مشکل روبه‌رو کرد.

۴. با حذف شرایط معمول کلاس که همان گفت‌وگوی رودرو میان زبان‌آموزان یا زبان‌آموز و مدرس است، میزان موفقیت زبان‌آموز در تقویت مهارت‌های زبانی، به‌خصوص شنیداری و گفتاری کمتر شد.

۵. با توجه به ویژگی‌های خاص گروه سنی کودک و نوجوان، شیوه آموزش مجازی در این گروه از زبان‌آموزان، مبتنی است بر فعال نگه داشتن زبان‌آموزان در ارتباط با سیستم، و تشویق آنان به انجام تکالیف و حضور به موقع در کلاس، سختی‌های مضاعفی برای مدرسان و والدین ایجاد کرد.

۶. مشکلات موجود درخصوص کار با سیستم آموزش مجازی سبب شد، بسیاری از مدرسان زبان، به‌ویژه در سنین بالاتر، حداقل برای مدتی تدریس را یا متوقف کنند تا کلاس‌های حضوری بازگشایی شوند یا مهارت‌های خود را در این زمینه تقویت کنند و کار خود را از سر گیرند.

۷. و اما ارزشیابی آموزشی یکی از بخش‌هایی بود که در روند آموزش مجازی با چالش‌های بسیاری مواجه شد. حضور نداشتن فراگیرندگان در محیط آموزشی، ممکن نبودن کنترل شرایط برگزاری آزمون، دسترسی فراگیرندگان به جزوه‌ها و منابع آموزشی در زمان برگزاری آزمون، امکان کمک گرفتن از هم‌کلاسی‌ها و افراد دیگر هنگام پاسخ‌گویی به سؤال‌ها و غیره، باعث شد نتایج حاصل از این ارزشیابی در اغلب موارد قابل اطمینان و معتبر نباشند. در چنین شرایطی، مراکز آموزشی به راهکارهای متفاوتی روی آوردند. کاهش سهم آزمون‌ها در نتیجه ارزشیابی کلی فراگیرندگان، تهیه بانک و انتخاب تصادفی سؤال‌ها، و یا کاهش زمان پاسخ‌گویی، از جمله این راهکارها بودند.

طبق گزارش یونسکو، بیش از یک میلیارد فراگیرنده در نظام‌های آموزشی ۱۴۳ کشور در پی تعطیلی مراکز آموزشی خود، از دریافت خدمات آموزشی باز مانده‌اند

با توجه به مواردی که اشاره شد و پیش‌بینی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی که ادامه بحران کرونا را در سال تحصیلی آینده نیز محتمل دانسته است، به نظر می‌رسد تأمین زیرساخت‌های مناسب دیجیتال در کشور، آموزش دقیق مدرسان و زبان‌آموزان برای برگزاری و شرکت در کلاس‌های مجازی، و همچنین برنامه‌ریزی کارشناسانه برای ارائه این‌گونه کلاس‌ها امری اجتناب‌ناپذیر است.

منابع

۱. علی‌اکبری، آیدا. (۱۳۹۹). «سایه سنگین کرونا بر سر آموزشگاه‌های آزاد». خبرگزاری ایسنا. ۶ خرداد.

2. Education: From disruption to recovery. Retrived July 30, 2020, from <http://en.unesco.org/covid-19/education-response>.